

BETEGSÉGEK ÉS GYÓGYÍTÁS A BIBLIÁBAN

XII. rész: Szembetegségek és a vakság

Dr. Józsa László

A trachoma, vagy egyiptomi szembetegség rendkívül fertőző és napjainkig is igen gyakori a Közel- és Közép-Keleten. A szem előbb könnyezik, viszket, váladékozik, a kötő- és ínhártya belövellt, majd gennyes gyulladás keletkezik, ami később a szaruhártyára is ráterjed és végül vakságot okoz. Ilyen hunyorgó, váladékozó *„...gyenge szemei valának”* Leának. Jákob nem kívánt, de apósa által csellel ráerőszakolt feleségének (1Mózes 29,17). Bár a továbbiakban nincsen szó Lea szemének állapotáról, feltételezem, hogy trachomás lehetett. Számtalan ember vakon tengette életét Izraelben, akik valószínűleg szintén az egyiptomi szembetegség miatt veszítették el látásukat. A Szentírás nem szól vakságuk okáról, időtartamáról, csak azt közli, hogy világtalanok. Mózes rendelkezése szerint *„...senki sem áldozhat a kibén fogyatkozás van: vagy vak, [...] vagy szemfájós...”* (3Mózes 21,17–19), amivel bizonyára a trachomásokat akarta kizárni a templomi szolgálatból. Az Újszövetség könyveiben is sok világtalanról esik szó, Jézus csodás gyógyításainak egynegyede a vakok látásának visszaadása. Bármilyen nagy számban éltek trachomások Izraelben, a betegség fertőző jellegét nem ismerték fel, a szembaj tüneteit mutatókat nem tartották tisztátalannak, nem különítették el, emiatt nem is tudtak hathatósan védekezni a betegség terjedése ellen. A trachoma a fiatalok és felnőttek betegsége, szörnyű végkimenete azokon jelentkezett, akik korábban láttak. Azonban több helyen olvashatunk az Írásban olyanokról, akik születésük óta vakok voltak (Máté 9,27, János 9,1–11). A „születésüktől fogva vak” személyek bizonyosan nem a trachoma, hanem sok más ok miatt lehettek világtalanok. Talán leggyakrabban a tripperes szemgyulladás miatt veszítették el szemük világát. Mint ismeretes, a tripper (gonorrhoea), a gennyes húgycsőgyulladás első sorban férfiakon okoz viharos tüneteket, az asszonyokon többnyire jellegtelen szimptomákat eredményez. A beteg asszonyok, szülés közben fertőzhatték kisdedeiket, anélkül, hogy maguk betegnek érezték volna magukat. Hiába hozott rendelkezést Mózes a nemi úton terjedő betegségek ellen (3Mózes 15,19–27 és 22,4–6), az csak a heveny stádium lezajlásáig akadályozta a fertőződést. Az idült gonorrhoeáról nem tudtak, feltehetően ezért is fordult elő gyakran az újszülött fertőződése. A kisdéd szemgyulladása gyorsan kialakul, pár hét alatt megvakul. Amint a gyermek eszmélt, szólni tudott, már régen világtalan volt, s őt is születéstől fogva vaknak tekintették. A szülés közben keletkező fertőződés veszélye ma sem múlt el. Több mint száz éve jöttek rá, hogy megelőzhető az újszülött gennyes kötőhártya-gyulladás és vaksága, azzal, hogy a világra jött kisdéd szemébe fertőtlenítő oldatot cseppentenek. Ezt

a megelőző műveletet napjainkban is világszerte elvégzik minden újszülöttn.

Az Írás szerint Tóbiás apjának szemébe verébpiszok hullott, ettől lassan megvakult, négy éven át világtalanul élt. Fia halepével kente meg apja szemét, ami kis ideig csipte az elhomályosult szemeket, majd egy vékony hártyát választott le a szem sarkából, amit Tóbiás kézzel távolított el. A rövid esetismertetésből csak arra lehet következtetni, hogy valamilyen, talán álhártya képződéssel járó szemgyulladás okozta az apa vakságát. Megkísérelték más módon is gyógyítani a vakságot. A Jelenések könyvében (3,18) olvashatjuk: *„...szemgyógyító írral kend meg a szemeidet, hogy láss!”,* de sajnos nem tudjuk, miből és hogyan készült a „szemgyógyító ír”.

Többször és több helyen említi az Írás az őregkori látás-romlást és vakságot. Úgy tűnik, hogy olykor a vénség velejárájának tekintették ezt, mert ha nem következett be, azt külön kiemelték: *„Mózes pedig száz és húsz esztendő volt mikor meghalt, nem homályosodott vala meg az ő szeme...”* (5Mózes 34,7). Éppen ellentétesen nyilatkozik az Írás Jákobról: *„Izraelnek szemei meghomályosodának a vénség miatt, és nem láthata vala”* (1Mózes 48,10). Ugyancsak megvakult öreg korára Jákob atyja, Izsák (1Mózes 27,1), Éli főpap (1Sámuel 3,2) is. Ahija próféta *„...nem látott, mert meghomályosodtak az ő szemei a vénség miatt”* (1Királyok 14,4–6). Olyan régen élhetett világtalanul, hogy hallása kifinomult és lépteiről felismerte a hozzá betérő királynét. Flavius – amellet, hogy számos vak emberről hírt ad, – megemlékezik egy Teodektész nevű (görög) tragédia költőről, akinek szeméin hályog keletkezett, később mégis meggyógyult (Flavius: A zsidók története, XII. könyv). Az őregkori látásromlás többféle módon keletkezhet. Az életkor haladtával a szemlencse rugalmassága csökken, emiatt mindenkinek „romlik a látása” negyven éves kora után, és kialakul a távol látás (presbyopia). Ilyenkör a beteg a közelben lévő apró tárgyakat (pl. betűk) nem látja tisztán, de a távolabb lévőket igen. Ez a fajta látásromlás nem eredményez vakságot, még akkor sem, ha nem korrigálják szemüveggel (persze a bibliai korban és azt követően jó másfél ezer évig nem ismerték a szemüveget). A Bibliában szereplő idős személyeknek, lassan kialakuló, előbb csak látás romlásban jelentkező, majd vaksághoz vezető szembaja azonban más eredetű. Ma sem ritka az idősek körében a szürke hályog (glaucoma). Ebben a kórképben a szemlencse évek alatt fokozatosan elhomályosodik, végül teljes vakság alakul ki, amit akkoriban nem tudtak gyógyítani.

Aki ...sötétségben van, és a sötétségben jár; és nem tudja hová megy, mert a sötétség megvakította az ő sze-

meit” mondja az evangélista (János első levele 2,11). A kizárólag szürkületben, sötétben jelentkező látás zavarban, a farkasvakságra ismerhetünk az idézett részből. Jóllehet a farkasvakság (hemeralopia) nem a szem betegségének, hanem az A-hypovitamin hiányának következménye. A-vitaminosisban elégtelenné válik a retinában a látóbíbor termelése és a szürkületi vakság mindaddig fennáll, amíg a hiánybetegség tart. Nyomtatlanul gyógyul azonban A vitamin bevitelére. Másol is előfordul a hemeralopia említése: „*lefekvésük előtt*” (azaz esti szürkületben). Szodoma férfiai meg akarták gyalázni Lót vendégeit, de „...*az embereket [...] kik a ház ajtaja előtt valának, vaksággal verék meg kicsinytől nagyig, annyira, hogy elfáradnak az ajtók keresésében*” (1Mózes 19,4–11). Az alkonyati vakság, kicsiken, nagyokon tömegesen jelentkező A-vitamin hiányra utal.

Pál apostol szembaja feltehetően ér-eredetű betegség volt. Szemfájdalma mellett látás élessége is romlott, amiről így számolt be: „*Látjátok, mekkora betűkkel írok nektek...*” (Galáta-beliékhöz 4,15). Betegségét a feji és nyaki artériák idült, sarjadzások gyulladása (arteriitis temporalis, vagy Takayashu betegség) okozhatta.

Pál apostol betegségével a „Szív és érrendszeri betegségek” című fejezetben részletesen foglalkoztam.

Az eddig sorra vett látási zavarokat, vagy a szem alkotó részeinek megbetegedéseit, vagy szemén kívüli okok váltották ki. Van azonban a vakságnak olyan (átmeneti) formája is, amikor sem szembetegség, sem egyéb ok nem

áll fenn. Pál apostol Páfoszban (Paphos) átmeneti vaksággal sújtott egy ördögöset (Apostolok cselekedetei 13,8–11). Közölte is a férfival: „*Most azért az Úrnak keze van ellened, és vak leszel, és nem látod a napot egy ideig*”. Ez esetben valószínűleg hisztériás vakságról van szó, ami a szem betegsége nélkül, idegrendszeri zavar következtében alakul ki. Sem szemének, sem látóidegének semmi baja, de a beteg képtelen felfogni, megélni azt, hogy lát és mit lát. Az ilyen természetű „vakság”, – amint Pál előre kinyilvánította, – átmeneti jellegű és magától is oлдódik pár nap alatt. Hasonló, idegrendszeri eredetű lehetett Saulnak (a későbbi Pálnak) a damaszkuszi országúton bekövetkező, rövid ideig tartó vaksága, ami egy látomást követően lépett fel (Apostolok cselekedetei 9,3–18).

Felhasznált és ajánlott irodalom

1. *Flavius J.*: A zsidók története. Gondolat Kiadó, Budapest, 1966. – 2. *Gordon, B. L.*: Medicine throughout antiquity. Davies Publ. Co. Philadelphia, 1949. – 3. *Graves, R., Patai, R.*: Héber mitoszok. Gondolat Kiadó, Budapest, 1969. – 4. *Ponori Thewrewk, A.*: Bibliái csodák. Gondolat Kiadó, Budapest, 1965. – 5. *Preuss, J.*: Biblical and Talmudic Medicine. (fordította Rosner, F.) Arronson Publ. New York 1995.

L. Józsa: *Diseases and healing in the Bible. Part XII. Eye diseases and blindness*

A szerző címe: Prof. dr. Józsa László, Csermely, Tánicsics u. 9. – 3648

Kórházi Gyógyszerészek XIII. Kongresszusa

**A Magyar Gyógyszerészeti Társaság Kórházi Gyógyszerészeti Szervezete
2002. szeptember 20–22-én Szegeden rendezi meg soron következő kongresszusát**

Kiemelt témakörök a következők:

1. Gyógyszereléssel kapcsolatos hibák
2. Onkoterápia
3. A kórházi gyógyszerészet aktuális problémái

Információ: dr. Szél Mária int. vez. főgyógyszerész
Bugát Pál Kórház Gyógyszertára
3200 Gyöngyös, Dózsa Gy. út 20–22.
Tel./fax: 37/312-491/325. mellék

dr. Higyisán Ilona int. vez. főgyógyszerész
Bajcsy-Zsilinszky Kórház Gyógyszertára
1106 Budapest, Maglódi út 101.
Tel./fax: 1/261-1146